

UPRAWNIA DO NIŻSZEGO WIEKU EMERYTALNEGO

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 7 lutego 1983 r.

w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

(Dz. U. Nr 8, poz. 43)

Ostatnia zmiana: Dz. U. Nr 162, poz. 1118 z 1998 r.

Na podstawie art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1 Przepisy ogólne.

§ 1.

1. Rozporządzenie stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, zwanych dalej "wykazami".

2. Właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B.

3. Wykazy stanowisk, o których mowa w ust. 2, stosuje się także w jednostkach organizacyjnych:

- 1) które powstały w drodze przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego w inne przedsiębiorstwo, w przedsiębiorstwa, w spółkę lub w spółki,
- 2) które zostały przekazane organom samorządu terytorialnego,
- 3) dla których uprawnienia i obowiązki organu założycielskiego przejęli wojewodowie lub inne organy państwowe.

4. Przepis ust. 3 ma zastosowanie od dnia wprowadzenia zmian, o których mowa w tym przepisie.

UPRAWNIA DO NIŻSZEGO WIEKU EMERYTALNEGO

§ 2.

1. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

2. Okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy.

Rozdział 2 **Wiek emerytalny.**

§ 3.

Za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej "wymaganym okresem zatrudnienia", uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia.

§ 4.

1. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,

2) (skreślony),

3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

2. (skreślony).

3. Do okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach, o których mowa w ust. 1, zalicza się także okresy pracy górniczej w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin oraz okresy zatrudnienia na kolei w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin, a także okresy pracy lub służby, o których mowa w § 5-10.

UPRAWNIA DO NIŻSZEGO WIEKU EMERYTALNEGO

§ 5.

1. Pracownik, który na statkach żeglugi powietrznej wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w dziale I wykazu B, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący:
  - a) 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn albo
  - b) 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn, jeżeli komisja lotniczo-lekarska wydała orzeczenie o niezdolności do wykonywania czynności członka personelu latającego,
- 2) wiek emerytalny osiągnął w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale I wykazu B lub w czasie zatrudnienia, do którego został skierowany po zwolnieniu z pracy na statkach żeglugi powietrznej,
- 3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy na statkach żeglugi powietrznej, wymienionej w dziale I wykazu B.

2. Warunek określony w ust. 1 pkt 2 nie jest wymagany, jeżeli pracownik z powodu inwalidztwa został zwolniony z pracy na statkach żeglugi powietrznej lub z pracy, do której został skierowany po zwolnieniu z pracy na statkach żeglugi powietrznej, wymienionej w ust. 1.

§ 6.

Pracownik, który w morskich portach handlowych oraz przedsiębiorstwach pomocniczych działających na rzecz tych portów, zwanych dalej "portami morskimi", wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w dziale II wykazu B, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat w czasie wykonywania tych prac lub zatrudnienia, do którego został skierowany stosownie do zalecenia lekarza,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy wymienionej w dziale II wykazu B.

§ 7.

UPRAWNIA DO NIŻSZEGO WIEKU EMERYTALNEGO

Pracownik, który wykonywał w hutnictwie prace w szczególnych warunkach, wymienione w dziale III wykazu B, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący:
  - a) 59 lat w okresie od dnia 1 stycznia 1983 r.,
  - 58 lat w okresie od dnia 1 stycznia 1984 r.,
  - 57 lat w okresie od dnia 1 stycznia 1985 r.,
  - 56 lat w okresie od dnia 1 stycznia 1986 r.,
  - 55 lat w okresie od dnia 1 stycznia 1987 r. albo
  - b) 55 lat w okresie od dnia 1 stycznia 1983 r., jeżeli komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia orzekła trwałą jego niezdolność do wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B,
- 2) wiek emerytalny osiągnął w czasie wykonywania prac wymienionych w dziale III wykazu B lub w okresie zatrudnienia, do którego skierowany został stosownie do zalecenia lekarza,
- 3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy wymienionej w dziale III wykazu B.

§ 8.

1. Pracownik który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w dziale IV wykazu B, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn,
  - 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 10 lat wykonywał prace wymienione w dziale IV wykazu B.
2. (skreślony).

§ 8a.

Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie B dziale IV poz. 8 i 9, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny: 50 lat - kobieta i 55 lat mężczyzna - w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 20 lat przy pracach wymienionych w wykazie B dziale IV poz. 8 i 9.

§ 9.

UPRAWNIA DO NIŻSZEGO WIEKU EMERYTALNEGO

1. Funkcjonariusz pożarnictwa nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący:
  - a) 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn albo
  - b) 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn, jeżeli komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia orzekła trwałą jego niezdolność do pełnienia służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej,

- 2) wiek emerytalny osiągnął w czasie pełnienia służby albo w czasie zatrudnienia wykonywanego po zwolnieniu z tej służby,

- 3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej przy wykonywaniu czynności o charakterze operacyjno-technicznym.

2. Warunek określony w ust. 1 pkt 2 nie jest wymagany, jeżeli funkcjonariusz pożarnictwa został zwolniony ze służby lub z pracy, którą wykonywał po zwolnieniu ze służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, z powodu inwalidztwa.

§ 10.

1. Żołnierz zawodowy oraz funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej, organów bezpieczeństwa publicznego i Służby Więziennej, zwolniony ze służby, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn w czasie służby wojskowej, w Milicji Obywatelskiej, w organach bezpieczeństwa publicznego, służby więziennej bądź w czasie zatrudnienia wykonywanego po zwolnieniu z tej służby, bądź w ciągu 5 lat po zwolnieniu ze służby lub ustaniu zatrudnienia,

- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat tej służby.

2. Przepis § 4 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 11.

Funkcjonariusz celny nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn w czasie zatrudnienia w organach administracji celnej,

UPRAWNIA DO NIŻSZEGO WIEKU EMERYTALNEGO

2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w organach administracji celnej.

§ 12.

1. Pracownik wykonujący działalność twórczą lub artystyczną w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący dla:
    - a) tancerza, akrobaty, gimnastyka, ekwilibrysty, kaskadera - 40 lat dla kobiet i 45 lat dla mężczyzn,
    - b) solisty wokalisty, muzyka grającego na instrumentach dętych, tresera zwierząt drapieżnych - 45 lat dla kobiet i 50 lat dla mężczyzn,
    - c) artysty chóru, żonglera, komika cyrkowego, aktora teatru lalek - 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn,
    - d) aktorki, dyrygentki - 55 lat,
    - e) muzyka grającego na instrumentach smyczkowych, perkusyjnych oraz klawiszowych, operatora obrazu filmowego, fotografika - 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
  - 2) wiek emerytalny osiągnął w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia,
  - 3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat działalności twórczej lub artystycznej.
2. Przepis § 4 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 13.

Dziennikarz zatrudniony w redakcjach dzienników, czasopism, w radiu, telewizji oraz w agencjach prasowych, informacyjnych, publicystycznych albo fotograficznych, objęty układem zbiorowym pracy dziennikarzy, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn w czasie wykonywania pracy dziennikarskiej,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy dziennikarskiej.

§ 14.

UPRAWNIA DO NIŻSZEGO WIEKU EMERYTALNEGO

Pracownik Najwyższej Izby Kontroli nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn w czasie zatrudnienia w Najwyższej Izbie Kontroli.
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w Najwyższej Izbie Kontroli.

§ 15.

Nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny wykonujący pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1-7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 1982 r. Nr 3, poz. 19, Nr 25, poz. 287, Nr 31, poz. 214 i z 1983 r. Nr 5, poz. 33), określoną w tej ustawie jako praca zaliczona do I kategorii zatrudnienia, nabywa prawo do emerytury na zasadach określonych w § 4 i jest uważany za wykonującego pracę w szczególnym charakterze.

Rozdział 3 (skreślony).

Rozdział 4 Przepisy przejściowe i końcowe.

§ 19.

1. Przy ustalaniu okresów pracy, o których mowa w § 2, uwzględnia się również okresy takiej pracy (służby), wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia.
2. Prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz. U. z 1979 r. Nr 13, poz. 86 i z 1981 r. Nr 32, poz. 186) uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4.

§ 20.

Osoba, która nabyła uprawnienie do zwiększenia emerytury lub renty inwalidzkiej na podstawie przepisów dotychczasowych, zachowuje to uprawnienie, z tym że zamiast dotychczasowego zwiększenia przyznaje się jej wzrost emerytury lub renty inwalidzkiej w wysokości wynikającej z rozporządzenia.

UPRAWNIA DO NIŻSZEGO WIEKU EMERYTALNEGO

§ 21.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1983 r.

Załącznik

WYKAZ A

Prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego.

- wyciąg -

Dział XII. W służbie zdrowia i opiece społecznej

1. Prace na oddziałach: intensywnej opieki medycznej, anestezjologii, psychiatrycznych i odwykowych, onkologicznych, leczenia oparzeń oraz ostrych zatruc w bezpośrednim kontakcie z pacjentami
2. Prace w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych oraz prace lekarzy stomatologów.
3. Prace w prosektoriach i zakładach anatomopatologicznych, histopatologicznych i medycyny sądowej.
4. Prace w zespołach pomocy doraźnej pogotowia ratunkowego oraz medycznego ratownictwa górniczego
5. Prace w domach pomocy społecznej dla nieuleczalnie i przewlekle chorych, umysłowo upośledzonych dorosłych i umysłowo niedorozwiniętych dzieci.
6. Prace przy pobieraniu prób i pomiarach w warunkach i na stanowiskach pracy szkodliwych dla zdrowia, wykonywane przez personel stacji sanitarno-epidemiologicznych oraz laboratoriów środowiskowych.